

Historiske Oplygninger af J. Jyelling
Forbeholdt.

185 m

NORSKE BYGNINGER FRA FORTIDEN

UDGIVNE

AF

FORENINGEN TIL NORSKE FORTIDSMINDESMERKERS BEVARING

MED TEXT

Historiske Oplysninger af Fæder Tjelling
Troskotte.

Voldseth, fordum Vollesøtter, den ovennævnte Gaard i den
sædvanlige Jædelordet i Øst- og Søndmøre. Denne Gaard
var i gamle Dage, i en lang Aarsrække, Røn og Potterbol
i endes Jordebrug, i Sognegaard, i Gaarden Korsbæk, hvor
Jædeluens Kirkested lige til Aar 1726, da den tager bort ved
Løstred. Ifølge Sagets (Lønning Tollefsen 2° Samling) skal
en Helge Lønning have været den første Bønder, som tog
slavisk Tilhold paa den nævnte Gaard Voldseth, og skal have
levet der til sin Dødsdag. Hans skal paa sit Yderste have
givet en Del af Gaarden Voldseth til Eids Troskotte i
Nordfjord, for Troskotte for sig og Familie, da han lod
sig bestyrelse af den til nævnte Eids Kirke foruttede
Troskotte. Ifølge Bjørnings Halskinds Dag 10, har Eids
Troskotte og paa Tilbyttet sig en Del af Voldseth i en Del
af Gaarden til i Nyns Sag, i nævnte Nordfjord.
Ved Aar 1351, da den berømte Biskop Gøbert lod frem-
me skrive det ovenfor nævnte Bjørnings Halskinds, (hørte Vol-
seth, lige saavel som Nabogaarden Nordbækket, til Søndmøre,
men efter at Eids Troskotte var bleven Eids af Voldseth,
og senere, da Indvielsen Saget blev af forstaldt Hals, ud-
skilt fra Eids Hals, blev den nævnte Gaarden Voldseth for
en Del, tillige med endes Hønselgods tillige nævnt

de Indvigeens Indtægt, og for man tillige, at Gaardene Vold-
seth og Nordbrøkke stadig haves til Nordfjord; uent-
ligt af den Aarsag, at det fulde Behøerne af hine 2. Gaarde
beliggende ved Sjævi Kirke og Trod i Nordfjord, end at Sjævi
til Upprøbt i Søndmøre, den nærmeste Voldseth uventede
Kirke paa den heromhørende Tid, der tillige naar Kirke for
det hele nævnte Gaardens, Nordens og Sydens Trod-
Kald paa Søndmøre. Af nogle mig foreliggende gamle
Brev, som især angaar bemeldte Voldseth, ser jeg, at bemeldte
2. Gaarde Voldseth og Nordbrøkke end nu regnes til Nord-
fjord, lige med til Hættel af dette Aarshundrede, end at fjord
bemeldte Gaardes Behøer til forskellige Tider, har gjort For-
spørg paa, at paa blive henlagt til Søndmøre, især de
nu en Kirke var oppført paa Nordbrøkke i Sydens.

Af et iidattent Brev, at oplaget Thengvidne, ser jeg, at
man der har haft til Hensigt at paa henlagt bemeldte
Gaarde Voldseth og Nordbrøkke til Søndmøre, og hvori Op-
sigterne paa bemeldte 2. Gaarde paa en anden Tid den
store Uvished de naar underkastede ved at Sjævi Kirke og
Trod i Nordfjord, imod, at de Rinde paa Sjævi til Nordbrøkke
i Søndmøre. Hvert Brev, eller et Fragment af
et Brev, siger jeg ikke i Betragtning af med de her-
(Begyndelsen mangler) . . . . . Thorsen Høll. Tiedt
Tiedtson Ringstad, ... Olsen Aaga, Ole Knudsen Strøp,
Ole Amundsen Hjorvud. Hver den Thorsen i Nordbrøkke

af Niels Botolphsen Voldseth fremkom for Rættet og bejødred
 pæne sine, og 3 hjermeroverende Sabber pæne Voldseth og 1 pæne
 Nordbrøstle Vegne, af Nordfjords Fogderi, om de ikke her
 i de Lyndelvens Kirke i de Søndmør Fogderi, Künde be-
 komme et lovligt Thingvidne, angaaende dens længe og besværlige
 Vei til dens Sagnekirke i Opstrøga i de Nordfjord, som pæne
 visse Tider af året; ittem, at det for dem og Sabberne er iemuligt,
 om end det kostede dem Livet at komme did; men derimod, at
 have en langd Rostere og bedre betruet Vei fra dens Gaarde
 til Lyndelvens Kirke pæne Søndmør i de Nordalen, trotes
 gjeld, og saa de eff pæne dens Besværlighed pæne sine hvi
 Alder andnede derom, saa var det det om at Thingvidner
 bejødredes. Og til den Ende tilspjængtes Leeyrettet af Almue
 om her pæne Thinget: Forst: Om det ikke er Leeyrettet
 betjont, samt de menige Almue, at derisne Gaardene
 Voldseth og Nordbrøstle i Nordfjord til den nærmeste Gaard
 findes for gjeldes som Ruller flv, er en stæv Skil længt,
 og især Gaarden flv over det seu kaldte Strjnerusud til
 Kirken pæne et offi: (Her er flere Løniet i de flige) som
 om spjængtes. Tredje: Om det ikke er den fulleige Thing-
 Almue betjont, at der pæne flafjeldet, mellem Vold-
 seth og flv, er 2. Vande som de mæe nief over, og hvor
 der pæne bejød Tider af Vandene ofternes paldet Sne og Stea-
 skredes, samt Stea lid og ofte løber over hele Vandene,
 og at det ingea Vei andensteds er ud fremkomme pæne, end

puen den nordre Side af Vandet, hvor der dog er en forly og be-
 forlyg St., hvæl oppo i Gølden, som kaldes Røjvolden, der
 ikke kan reises og klaveres af andre end unge Folk, og det alle-
 ne om Sommeren, og altsam med Lifsam men besjæp sin
 Kirke og Gudstus puen bemeldte Støffe? Hvoortil Laug-
 nattet og den menige Almue spændt: at det forholdt sig med
 Leds i Sundhed, som omspjænge et. - Fjorde: Om det
 ikke er den færdige Almue bekendt, at det er Ansjæren
 af R. Rindertens ernælig om Vintren, at sigt sin Kirke
 og Frost i Nordfjord, som edelst den Konge Dne der puen
 stjøllet, og de forlyg Vandet, hvor St., som oftest er søndstagen
 af Preskredet; fæu og om Høst og Veer, naar Vandene
 er af den B. Skaffenhed, at ingen tro sig der over, uden at fotte
 Leds til, eller fotte sit Liv i Kæm; fæu og, om det ikke
 er dem bekendt, at Folk puen dette Sted hver uendertiden
 fæu Leds til? Hvoortil Laugnattet og den færdige Almue
 spændt ju, til det Omspjænge, at det forholdt sig med
 Sundhed. Femte: Om det ikke er Laugnattet og den
 menige Almue bekendt, at Offidernæ puen de 2. Guard
 Voldsother og Nordbothke men med stor Besvørlighed og
 Omkostnæge... (Buden af Bred er bothent).
 Hvoortil den Guarden af Voldsoth og Nordbothke blev
 henlagt til Lindmisk Lægeri, hvor jeg ikke fæu anvæ-
 ned. Kun fæu jeg, at bemeldte 2. Guard end nu i den

Konregneres til Nordfjorden

1839) som meer Volofjette og Nordbrokkamondenes befæidte
Gjæster om at fåu bliue henlagt til Lindmøns Lægeri,
allerførst bleuel opplyst efter hiet Aar.

Guarden Volofjette har udføet til forskjellige Tider, udføet til
Læger større og mindre Mængde af Pæer og Snefnæver, især
idet store Mængder 1679, der Guardenes samtlige Højs
Kænesker og Kreature beprøves af Pæer og Snefnæver, hvorefter
man ender paa Guardenes Engmark ender for tydelige Spor.
Og som senere, især Aar 1743, har Guarden Volofjette megen
Mængde paa Enger og Engmark af Pæer og Snefnæver, hvorefter
der gives Underretning i en Del Brevskeber som jeg her ta-
ger Afskrift af, men hvis Indhold her er Kæmmedaler forme-
delt deres altfor store Vedløflighed.

Jeg Guardenes Aste. Jeg har ider senere Tid Kæmmedaler paa
den Pæer, at det Solst, hvorde saakaldte Kæmmedaler
finder (i de N. Fornlevninger Sog 9. 16. samt Urden 3. Bind
Sog 23-24.) har i gamle Dage været en beboet Guard, og
senere forladt. - Denne Gæende for denne Mening er især
følgende: Fordt at de Jordvælder som jeg før ender som
Tegn efter en Indhegning om de mange Røndheuger som her fin-
des, ved nære Eftersyn ere Spor efter gamle Engeræves,
og selv hien Røndheugerne, som man her antager for
Gænderheuger, ere alle Røndheugerhaager. Dette bestræ-
ver

af saa der af, at du skal nu paaenget er Dyrtning under
giver, og i alder Del af hine Heüger ere bortford, her
men ei gjordt miast Tid, allest i Spor af Grave inuget
af Heüger. Et Paa siger, Guarden som her nu arbejst, en
gang i Tiden maatte forlades, fordi man ei fandt Vaad her
i Nørhed. Specifikt er det vist ikke nager Dristlig
Plutning af mig, naar jeg antager, at der her var alle Guard
er den Guearden atke, i St. Peters Kirkebygning i Bor-
gærd, og som luv færdig for Stille (Dødt) som i
Brev af 1495 bevidner, at alle Hænder i Geite
havde Rivet af en Lønens Kol.

Belant de færdigste Bønder som ifin Tid har
gjort sig fortjent i en eller anden Hænses, til at er-
indres af en skjønsom Efterfølg. Røn men med god
Tæne navn følgende Personer:

1. En Bondemand, Andreas Tideren, som da 1774,
nedfattede sig og tog i Belæst af Bønder i Guearden Gjedvig
i Volden i færdigste Bønder, som havde ligget i de 16 Aar.
Høen offerte sig saaledes nye Hæst, og lagde de gamle gjør-
te alle. Gueard blev paa hans færdigste
Paa istand til at ordne ham og Familie.

Bonden Heinrich Ellingsen Løndal, og søn i føndre Løndal, var en for sin Tid temmelig vellyst Mand, som levede i Hatten af forrige Aarhundrede. Ved Lærning i gode Bøger, havde han erhvervet sig en for sin Tid meget udsøvnelig Indsigt i Regning og Landmæling. Han optog saaledes et Kart over sin Egn med, og et andet over Føndmors Fisketide, over Fiskegrunden uden for Landet, til Veiledning for de fiskede Almue. Han opfandt og forarbejdede en ny modeat Flod, hvor med han plüiede Landet frem og tilbage, samt en Dorskemeeske, og en anden Maskine til at fæse Fiskekæder med, som blev blev befundne bekvæmere end de forhenbrügelige. Han blev tillige skrevet en Afhandling om Vindet, Vinden og Strømmen, som blev kjendt vordig til at belønnes.

3. Bonden Johannes Johnson Ogebu, af Herrø Herred i føndre Føndmors, som Aar 1806 opfandt de saakaldte svømmende Fiskekæder, der er Læner som holder oppe, Rind 30 Færd under Vandfloden, der Erfaring har vist, at der fiske som fanger oppe i Læa er federe end de som fanger nedmere Bunder, og tillige et rigere Fiskeri.

4. Grenader Jacob Rasmusen Vusbotten i Volken, ^{om} ₁₁ Løndal og Vusbotten Forligskommissær og Væge for Volken Herred. Rasmus Vusbotten, tegnede Aar 1809 et Retningskort over Berlij og norronste Omeg, samt over Røget sammesteds den 12^e September 1808, mellem de Norste og Sørste. Kartet med Forklæring er trykt pæu i et Ark Papir, og er leveret

fra Hr. Livet storflovs Bøghjælper, og Rostede 10 Skilling
5. Danelægsmand og Lønsmand Sivert Knudsen
storflovs. Her er bekjendt, end dog i videre Krets, seer
at det er overflødig for mig, at du vil noget videre om ham.
Riv vil jeg gjortage, at efter at han havde været i Kols-
løv i 13 Aar, blev han Lønsmand i Volden Aar 1792.
Aar 1803 reddede han af Kongen med Guldmedalje. Aar
1808 fik han Brevsning til at anlægge et Bøghjælper fra sin
pæne værdige Gaard Ekset i Volden, hvorfra han udgav en A-
vis, "Lands-avis" eller "Landets Blad" som For-
fatter af Hørsb. Høveder Kongen sig selv i det sidste Aar
1809 blev han Danelægsmand. Foruden hvad Sivert storflovs
storflovs har skrevet i landøkonomiske Henseender i sin lille
avis, hvis første Aargang udkom Aar 1810, har han
skrevet udskillige selvstændige Værker, som ere udgaaet af
de fra hans Bøghjælper, seer som en Agerdyrkings- og Gøddig
Rismis, en Veiledning til Høveder, og for og Tobakplantning.
I Landtbladet for første Aargang N° 27 omtaler I storflovs
den senere mere bekjendte "Korn- og Sædgang", som stork- og
Korsig over Landtængen fra Gt. Hoved i Gøst, til G. Krom
i Volden, som et stort og skændigt fra Fortiden, istand
fuld med Meget kommer i en forn Fortid; men i N° 52 af
summe Blad, er han kommen paa andre Sænder, med det, at
han ved sin personlige Høveder paa Sidel, har anstillet en

nærliggende Betragtning af bemeldte Lingua, idet hun nu an-
teger. Det ene vigtige, at bemeldte underjordiske Gang, er en
Stene af hvid Marmor, og at man Engang i Fortiden har
brændt Marmorsten paa forskellige Steder i denne Stene, som
ifor er kjendeligt i de Dele af Ganga som nu er mere an-
dæn og tilgængelig og Beskrevet. Taledes er der denne Mors-
Relighed ikke noget antageligt Mindere end, men et Nu-
kærspil, - paa Marmor brændt, og man frister til at an-
tage, at dette sandt ligesom skrives sig fra den norske Abid-
delser, der St. Peters Kirke i Borgund, og Jesu Kirke ble-
ve opførte, der des til begge disse Kirkebygninger har været
benyttet Marmorsten.

Hvad som har bevoget en Indsønder i Forbuds 2de Aargang
N° 48, til at gjøre saameget Væsen af bemeldte underjordis-
ke Gang, kan jeg ikke sige. Noget det, at vore nyere etn-
ologiske vore har ogsaa antaget, at bemeldte Tonen har intet
Antageligt ~~at~~ hos sig. -

af større Betjening for Samtiden, vus af. Fluning lobium
Kaj af Cærupakart som hvert Aarflot har tegnet og trykt,
af første Aar 1810, det andet 1817, af hvilke 2de Kartes 1 Cæm-
uler ^{af hvort} for ennis Cie. Afmindre Betjening er et af J. Aarflot
tegnede Suspect over de af ham formode Fortier, Kongens
Birkstrøm, Tøiersberg og Røstevale, hvor Kong Haan-
son den gode ligede. Enkeltmændenes Overmod, der Aarflot

Landfjendelighed af Hr. Ström, ^{der} antog, at bemeldte
Toldfog stod paa Søndmøre, isærlig for, som bekjendt, paa
Søndmøre, hvor bænd Birkestrand, Frierberg og Raststok
findes. Se Landtbladet for 1810, N° 26 og 34.
Geemle Brev.

Hvor uforstaaet end den danske Skjæls, under Toldfog-
gjæring, har behandlet vort gamle Brev, har du dog ikke stor-
bedre behandlet sine egne Brevskaber. Dette fremgaaer af
fæu der af, at medens vi Norske har et Pergament-brev hien Or-
iginal fra Aar 1190, saa du Danske ikke roffsig af, at have
opbevaret noget sda Brev hien Original, end fra Aar 1329.
Bemeldte norske Brev, er et Mageskiftebrev, udstedt af
Biskop Sæul i Bergen (Hver Jule Aar 1194) hvorud Mön-
ken i Munkeliv i Bergen tilspjæde Kristoffer Genhæn-
lee, mod at Munkene fik Bøjen i Hordvagen, og i
Mellumlag 2 Mark Guld. Det omtalte danske Der-
gemetbrev opbevares idet Schælske Arkiv i Jylland, og
er et Skjæls paa Dybøl-Mark, er yndret med Aars-
mile i Oldnordiske Aar for Aar 1846 Dag 321. Se Langes Nor-
Klosterhistorie Dag 413.

Et Par Ord om vort Gaardnevn.
Det skal faaen liden Eftertanke til, for end man bli-
ver opmærksom paa, at en stor Deel af vort Gaardnevn
har yndret Tidens Løb, naar udergion den vilkaarlig

Tor Kvæbling, Deels som Tolge og, at de fleste af vort Lands
ombudsmænd vare fra Denmark, der i kjendelse af Sprøget,
vilkårligt, formode og istalt Navnene, icke alle ved en blød
denst. Vedtale, men ogsaa ofte fatte et Noget et Par, faa og
manne Knægt Kun Rommepæe og for efter Navnernes op-
rindelige Form; Deels her stanset til Gaardnavnernes
Tor Kvæbling ofte vore det, at Gaardene ofte her skiftet Belæs-
id det Folk fra fremmede Egne her taget Gaardene i Bebo-
else, og i kjendelse med dem eller hin, Naturbejævnethed, Egenkabs-
beskæffethed og indtræde Tildragelse, som her gaaet Gaarden
Navn, pæe den vilkårligste Maade her for Kvæbling og Navnets
oprindelige Form, ellers ofte som enhver pæe sin Maade her
opfaldet Navnets Etymologie. For saa vidt at Gaard-
navnenes ^{ikke} ideres oprindelige Form, færetkommen i gamle Bøger
og Breve, er man vist til at tjæne til de lokale, eller
Egenkabsforhold, der torde vore tilstede pæe, eller her Stedet
selv, for at kunne forklare sig Navnets Oprindelse; men hvor man
finder Navnene vore i gamle Breve, her man icke vilje
Exempler pæe, at der findes man den rette oprindelige Navne-
form.

Som sagt er flere af vore Gaardnavne Egenkabs eller Beskæf-
ferthednavne, og ofte her Gaarden pæet Navn af dens forste Op-
rjæder eller Belæs, ja ofte af en tilfældig Bejævnethed, der her
forværet pæe Stedet, men hvorom man icke her den mindste
etnelse. At pæe tilbageført Gaardnavnen til dens oprinde-

Landfjendelig^{ver} vildhed af Hr. Störn^{der}, antag, at bemeldte
Dokument stod paa Ländmöre, isælden for, som bekjendt, paa
Ländmöre, hvor bænd Birkestænd, Frierberg og Røstarklag
findes. Se Landtbladet for 1810, N° 26 og 34.

Georne Brev.

Hvor i forskammet end den danske Højels, under Følleds re-
gjeringer, har behandlet vore gamle Brev, har de dog ikke stor
bidre behandlet sine egne Brevskaber. Dette fremgaaer af
fæne der af, at medens vi Norske har et Fergemøntbrev hien Or-
iginal fra Aar 1190, saa de Danske ikke røst sig af, at have
opbevaret noget af vore Brev hien Original, end fra Aar 1329.

Bemeldte norske Brev, er et Mageskiftsbrev, indstædt af
Biskop Jacob i Bergen (Hver Jule Aar 1194) hvorud Mön-
ken i Munkelief i Bergen tilskjødte Kristkirkens G. x Hver
lev, mod at Munkene fik jorden i Hordanger, og i
Mellumlag 1/2 Mark Guld.

Det omtalte danske Fer-
gemøntbrev opbevares idet Schælske Arkiv i Jylland, og
er et Hvide paa Dybøl-Mark, er yjorgeret med Fæ-
mile i Oldnordiske Arkiv for Aar 1846 S. 321. Se Langes Nor-
Klosterhistorie S. 413.

Et Par Ord om vore Gaardraaene.

Det skal faaen liden Eftertanke til, for end man bli-
ver opmærksom paa, at en stor Deel af vore Gaardraaene
har yjornem Tidens Løb, vorel under givne den vilkærlig

Tor Kvæbling, deels som Folge af, at de fleste af vor Land
Embedsmænd vare fra Danmark, der i Kjendelse med Sprægt,
vilkårligt, formede og udtalte Navnene, i alle de ved en blødt
dansk Udtale, man ager ofte fatte at de for et Par, faa et
manne Kjøbt Kun Rommelse for efter Navnens op-
rindelige Form; Dele har storsagen til Gaardnavnens
Tor Kvæbling ofte været den, at Gaarden ofte har skiftet Belæst
id det Folk fra gammel Ege har taget Gaarden i Bebo-
else, og i Kjendelse med dens eller hies Naturbejersked, Ejerstabs-
beskaffethed og indvirkne Tilværelse, som har givet Gaarden
Navn, paa den vilkårligste Maade har forkvælet Navnets
oprindelige Form, ellers som enhver paa sin Maade har
spillet Navnets Etymologie. Forfærdigt at Gaard-
navnenes ^{ihk} oprindelige Form, foretkommer i gamle Breve
og Breve, og man véd til at tjæne til de Lokale, eller
Ejerstabsforhold, der torde være tilstede paa, eller hos Stedet
selv, for at kunne forklare sig Navnets Oprindelse; men hvor man
finder Navnene noode i gamle Breve, her man udtalige
Egemples paa, at der findes man den rette oprindelige Navne-
form.

Man sæt en flaa af vore Gaardnavne Ejerstabs eller Beskaf-
ferthedsnavn, og ofte har Gaarden faaet Navn af dens gamle Ejer-
stedet eller Beboer, ja ofte af en tilfældig Bejersked, der har
sprognet paa Stedet, men hvorom man véd et her den mindste
Tilværelse. Ad paa tilbageført Gaardnavne til dens oprinde-

lige Form er et Gæste form man mere indtænder end heaber, og
endskjønt det var paa en anden side det Meestret Rødder og Komme
fær, og de under Revisionen af Guardens Rødder fordeling, og paa
saa vidt muligt, skulde gaa ind i Guarden deraf oprindelige Navne,
gjorde dog et stort Flertal af disse Commissionen blot intet til
Løgen, og iagtede, at der var paa en anden side Bortgang af en For-
søgsstiller, som somme Gange blev brugt paa en anden, hvor den
dog faaet lidet eller ingen Tilflytning.

Lidt af den skæbne, at det er endog frit for, at indtænde
sig om denne Navnesag, tillader jeg mig i nedenstående Linier,
om endog i mere end et Løgen, at lægge et Par Ord med i Løgen,
i Hænde om et de mæliges Rødder bidrag til, at en Me end
der er mere indvirket i denne Navnesag, vil oplægge den med et
stort Overblik, end hvad min Form er istand til at give.
I nedenstående Linier skal jeg tillade mig at gøre et Forsøg paa
at forklare Oprindelsen til en Del Guardenavne i Hænde
Hermed.

1. Hørsberg, som er Erseberg, og den formentlige Tilv. Ord
form forekommer i et med Guarden beliggende Bjerg, som dog
hans bestemt Lovel Rødder og Glimmer
2. Hørsberg, og Hørsberg, nemlig et Buktstykke
hvor Hørsberg var.
3. Giedmindsøth, som Rødder af Guarden første Oprindelse
med Navn Giedmindsøth af Lov, Hjem, Bosted, og paa en

4. Hovingdal, den venne og yndige smukke Dal.
5. Gornseth fordum Gaurseth, af Glevum, Glevum, den ledende Løj som Elva lader her høre fra sig, naar man rejser Tveien her forbi. -
6. Lette og den Gornsethleithe Ruldet. Navnet Lette er et gammelt Navn, og forekommer baade paa Gaarden og paa andre Steder. Man har faaet det et Lette i Edmarken ved Gaarden Porten, et lignende i Edmarken ved Gaarden Modje, men her et Lette i Valde Dale, Gaarden Lette i Stottebjerg (den lille Stottebjerg) samt Lette over for Gaarden Kong paa Vallerien i Borgunds Herred. De fleste Steder som hedde Lette, her den Lokalskuffighed, at man fra Stedet til den ene Side har Lette til Siden, med en eller fra den modsatte Side har Lette til et Forstæde, eller ogsaa til Siden. Altsaa er Lette et Sted, hvorfra man har den Skønneste og venlige Lette til begge Leed (Sider) der af Leide eller Lette som det ogsaa kaldes i Kong Magnus og Prinses Blunder avreste Testamente fra Aar 1347.
7. Valde, af Vold, yndig flod Mark, som isor uet sig foldet ved denne Gaard, der Højsne i Fortiden stode inde paa de gamle Valler ved Siden af Gaarden her Skibet Navn.
8. Heesebjerg. Det hvide Højsne. Den Gaarden er liggende paa en Høide af den Siden Gaarden navnes Aar 1338. I Bjergens Halvskind, Pag 96.

9. Solnis, feukaldet Troas, ut sigdhet sig for Guarden
er til Hinder for ut Solen is fra Guarden Run siend en stor
Deel af Land, endel endi en N. O. Retning, allsue Solen
i Nord / Solnør.

10. Apelnis, et Sted hvor Abbetover / Apeldroer / vager i
vild Tilstand. Hver 50 Aar tillægs, var her paa Bønnen
flor fundene gamle Apeldroer af se.

11. Rodje, som nu elmindelig skienes Skæde, hvor
Rodje Kirke staaer, er 3 forskjellige Guarde nemlig Indre
Yttra og Nidre Rodje. Tidstidvale Guard er Forstejaand
for Rodje Herred. I et Slags Bolts Jordbej fra Aar
1428, kaldes Guarden Rodinus, lige som ved Aar 1589 Ra
der den Roden. Men paa et Nuonet Roden Forlied
med en paa Yttra Rodje beliggende gammel Vælpæds Skæ
legen kaldet, hvor der i Hviden Skæde Tid skal have staaet
Tidstidslag, og tract at i idle Nuonet af Rodje. Men end
ja men vil ogsaa vide, at Nuonet skal end tid og at ska
beskæer, god Tidstid, men den første Dominium er vel den
nærmeste, da man kan paa sig flor Steder her i Egnen om
ledro god Tidstid, i ider ut man her tillægs den Nuonet
Rodin eller Rodinus / Roden.

12. Grinduis, af Grind hvor af Kvier en summerfulle hvor
Kventieren haves om Sætte om Sommeren isleden for
Tidstid. I fundene Kvier summerful af Grind, ska

Opføderne paa Gaarden Indreberg, i gamle Dage ^{have} haft paa sin
her unøjeblikke Gaard giord sig, i steden for Tjener til Krentenere,
den Tid de benyttede Gaarden giord sig Enemoderer til Tjener,
13. Sleuth, for døm Sleudo, at det hvo man iagred Poon,
sammealigger Tømmerflaude, bestemt til at bringer paa Vund-
fuggerne. End nu ved man at puer sig, seest i Indmorte som
i Udmerke paa denne Gaard, dylet dines i Jordan efter de paa
leder benyttede gamle Hjörveid, hvo Tømmeret Rjortes som. (Porthena)

14. Porthe. I Brev af Aar 1494 Ralvers Gaarden "Porthena",
fordi Gaarden ligger i Kjøl for Solen, oppe under "Tjoldet".

15. Sultkebrug, at det hvo man i Fortiden havde indrettet
Sultkebrug. Det her unøjeblikke det, synes sig fortvialigt til
at faad end Aaloz, du man her isoleret fra Elve og Torsk-
nead som foringer Tjörveds Saltholdighed. Sultkebrue omtaler,
i vor store Historie, seest som i vor gamle Lov.

16. Digerands, det lykkeligt adfo, som er fabelagtigt paa sin
de navn paa de Omgivelser, hvo paa Gaarden Digerands
ligger.

17. Verri, for døm Verri, at et vime lide sig hvo, seest Ral-
det, fordi at det i gamle Dage, du den var berømt med
bore Birkeskog, paa hvo den ussue de bedste Gørgange og
Havnengene for Tjener, og du den var benyttet til Borgunds
Tjörved, hvo Borgunds Tjörved sine Tjener gævede her om Som-
mæne, og du den er stor, var det alle for bundel med ikke liden
Vaskelighed hvo Høst af gjenfandt Tjenerne, idet man vimele

Den iijjonne puen lunge og puen wort, hvor for man kaldte
Den Vime. End nu hedder det om En som er Rommer puen
Vildspid, og han er vime sig bort.

18. Tjersbræue eller nettere Tjersbræue, af Tjers Høiig-
baer og Bræue en Bjergvand der grundet op under et floden Platen
Tjue bemeldte Tjersbræue ligger en gammel Rindhøiig, hvor man
til forskellige Tider har troet at se Høiigild brønde, og som
Tolp her og her man udfør troer, at Tjers her har sit Til-
hold; det af Tjersbræue.

19. Høirkeseth. I Skuld Boldes Jordbøys (1428) kaldes Guad.
Den Høirkeseth, det mørke Lode eller det mørke Høir
Skannet puer for godt til Denne Guad, som ligger op under et
høit Høid, som at man fra Guaden Rindes Lode en De
af Skud.

20. Høirkeseth, seukaldet af et bidede Høir under for Guaden
Der i Trøstend har udførde af en Høir, som det udførde
Der, hvoraf udfør Guaden er opkaldet efter.

21. Høirkeseth, seukaldet af en puen Denne Guad stæ-
ende opreist Bræustea. Daz torde det nok vore i
Spørgsmaal, om ikke Guaden var bebud den Tid hie
tastent reister, men et fundent oldre. Nuom Rindes ikke,

22. Høirkeseth for dem "Høirkeseth" af Høir og Lode Bosta
"Høirkeseth" en puen Denne Guad ved ligeholdt Tradition, ved man

fortolke og pæueris^o hvor Gaardens første Beboer lod opføre
sig en liden Stue og hoi medens han intet Jordebrug drev, men
en og allene grov Færveriddet ud og brødt Sjøen til Besørgelse
De store Kjørsprokninger, isor östen for den norste Klüctant
ger et uindlömmelig Torneud og Spævend

3. Opsker, som man undertiden har forstaaet til Opsker,
en en Gaard beliggende ved et Skar, en Klev eller Sti,
som er den nærmest liggende Gaard Tingskjold's Offidens Råd
der op i Skarst, og der af hvar Gaarden Navn.

4. Lette. Som Lette overfor. Her er de lokale Forhold
de de samme, idet man fra Gaarden har Udsigt til Sæepæne
den ene Side, og til Vandet pæne den modfætte Side.

5. Dette fordim Stette. De Stette er et meningsfuld
Navn, er formodentlig Støtten Gaardens ældre og rette
Navn, jeev pæne et pæne Løkulnavn for denne Gaard,
da der isor op fra Sæen en pæne Støtten frem for dens
övrige Omgivelser. - Støtten kaldes Gaarden i den Brev.

6. Stige fordim Stigen, en Sti, en Klev, hvor en bunt
Kreutørnavn eller Gangsti er ualagt. Bemeldte Gaard Stien
skabfolde Sænet, som nord Gaarden Brüne, der sidste be-
loed Gaard i Engesthøden

Ersted fordim Erkestad, seer Kaldet af sin første Beboer
Erst. Gaarden var ilang Tid, behøvet hore en Offidens

og disse kunde sine Huse staaende ved en i Aaret 1827 anlag
de Bygninge, som ved Bruen over Erstedes Elv. Nu her Gaet-
den 4 Afstanden.

28. Erøb. Nuoret er sammensat af Elro, en større Ager, og Hol, en
horizontal Forhøiing, allsaa nuu Erøbhol vore Drette Nu

29. Engeseth fordum Engeseth, ikke sum man her anlagte Engeseth
af Kvindenevnt Eng. Nu her her lunde Stor og Lille Engeseth
begge Gaarde med det fortrinligste Engeland. Stor Engeseth
var i lang Tid Pottehol under overforvorte Gaard Plottier.

30. Gie fordum Gieue. Gen. fuent Rude, fordi Elue som
gjennemstrømmet Dalea, et. Heds pue Bruen deler sig, og
danner en G.

31. Tjelling. fordum Tjelling, af Gjöl Eluegjöl, der der i No
heden af Gaarden er lunde Gjöl, Gjölgyrdi og Gjölmyrene
samt flere fuent Rude Jee og Juejorde, fene at Nuoret
Tjelling er et aldeles meningsløst Navn, der skjedt de Sues
Embudsmand for Fortkræbling.

32. Bræue eller rettere Bræue. Bemeldte Gaardsnavn her
der samme Bemærkelser som Nuoret Hvem, Fleue, og
en affsats i Tjelling. Her i Dalea er ogsaa 3 andre
Heds som Rude Bræue, nemlig: Huespottebræue, Ho
pottebræue og Eidebræue i Storlien, under Gaarden Ho
Tjelling, alle med et og samme lokale Forhold.

Reel og Reiler, er et almindeligt Gaardnevn hos puen
Løndmøer, og de samme Nevn tillægges en mindre Agerflod
der som oftest er om given af et Fløjjord, nemlig at den
der som findes i Agerflodden Rastedes ied og ophobes til alle
Sider, der Nevnat Reel inden Tirol Rummet af Reet
sidet ganske Sprug Personer puen et Indelekke for Krø-
tterne puen Stene eller i Havnengene

Bronden, lidig i Brüg.

Forstegang jeg finder Bronden om tall i norske Brev,
er ied fra Aar 1531, den 13 April, fra Eske Bille til
Erkebiskop Olaf Engelbrecht i Strøngheim, hvori han
blev undermeldet Biskopen, at han fandt ham meget Vard
Kaldet "Ager vild", og hjælper samme Vard for alle hendes
Lydomme som et Menneske, den have indvortes; og lægger
han lid: "Jeg vilde gjerne fonde det mere der af, men nu
for tiden er det lerne, hvor af det tillæves, ikke at bekomme,
men der som de senere har Behov af samme Vard, skal jeg
have dem i Brøndene, der jeg nu har forskrevet til mig
af de Lerne, hvor af det tillæves." ||

Forresten er det seculer forstegang med i vort Land
finder Bronden i de Krøgere om tall, men at Brügen, og
denne Tid fandt Ledbrøden i en rievende Tid, blandt den

42. 872
norske Befolkning, som yder deraf, at man allerede den 15^{de}
Juni sigt til at forbyde Udsalg af Brondevin paa alle
Dage under Kirkehauser, hvilket forudsettes, at man ikke
længere brægte dette Stuen som Lægemiddel imod Sygdom
nu, seuleder som Esker Bille antages. At det var i vor
gens Bj' at tilberede med Brondevin i de første Decennier
efter at denaa Drik var kommen i Brug i vor Land, ^{gik i Læng}
deraf, at man den 15de den 8 Junii, for denaa Bjer. Vedtæn
menne sig sigt til for Udsalg af Brondevin i vor
Brondevin inden Hæimstæder var end, ender Straf af en
3 Mark gammel Skjæft. at Bræger af Brondevin her
ved de her omhandlede Stæder, tiltaget i vor Land, for men af
en Forordning af 1ste Marts 1624, i hvis første Artikkel, det
forbydes at bræge Brondevin som Drik ved Udsalg.
Den under 8de April 1662 uddiende Lovordning for Konge, paa
Løder 1ste Reich. Lov for hvort Stæder Brondevin som
førtes. at Tilvirkning af Brondevin kunde lægt
hæved i vor Land, allerede ved Udgangen af det 17de Aarshund
som yder deraf, at man sig sigt til ved Forordningen
af 28 October 1699, at forbydes at bræge Brondevin af Hæm
af Rieg.

De Norske tildege Symphatier for en
Fønering med Sverige.

15 Her: Ludvig Deuus har ifra første Samling af "Norske Bøj-
de Befægt." ifølge erholdt Pillaudsp fremmig, indtaget ifra Samling
de adskillige Folkefægt, samlede af mig her paa Lindmøse, hvoriblandt
var et Bogen fra Gyverkrigen (1569), hvilket Bogen har sig af led-
fægt og de med følgende Anmærkning: "Næst det her J. Gjelling
hedder, at Oluf Gjættens ifra Tale ved Borgund's Kirke og paa
orklærede, at Almueen forlangte ifra vor tro af Dansk Rødt, og
at den for den Bogen sig ikke vilde have noget ind i Forening
med Sverige," den mere dets moderne Talemaader er taget af vore
indtaget, idet for vore opsigtslige dets Bogen, en lang sinne
den Tid, nemlig især efter 1814." Til Høtte for, at bemeldte Oluf
Gjættens Tale medførte Sundhed, blev udført, at knapt 100
den efter Gyverkrigen Ophør, derinde og paa den norske Almue
i Symphektier for en Forening med Sverige, i Heden for den is-
nærlige Forening med Danmark. Herfor har man Hjelm
mel i flere af Stattholder Hanshals Hestens Brev til
den Danske Højhed, ned i Kjøbenhavn; som som i et indstædt
den Pillaudsp Protogon den 8. Januar 1645, til Dominus Gud,
den som i et andet til fra Høtte Her Christen Schest, af 10
den September samme Aar, og endelig i et af 20. September indstæ-
tet, til den samme, hvortil vor indmorskede Historik Her
Christen Lange tilføied nedra anførte meget findrige An-

markning: Siger af de foregaaende Brev udtaler Her Høi-
nibud "Hæder mere i forbeholdent, end i førstnævnte Brev
sin strygt for de Norske Tilværelighed til en Forbindelse
Iverige, lige som man usseu ser, at det ^{var} Rind de enkelte
for det eneste danske Adelsmand her i Landet, der her strøke
al modvirkende satte, ved at henvende sig til Hætholderen med
elvorlige Forsættlinger om Nødvendigheden af Oprøttelse
af en stæuende Herd i Norge, hvis Hærsigt isor de skule
vare af forebyggende og tvort Ledning af Nordmandenes Mis-
forvælsning med den danske Regjering.

Men Rind var seer meget mindre befyndt til at vare nysg-
erfuld om Rigtigheden om Oluf Gyttens Besværgelse i ovenfor-
nævnte Afsending, om Nordmandenes Misforvælsning med den
danske Regjering i vort Land, der de bræue Nordmand, og de
Rjööb Erfaring udfor god vidste, at Folgerne af de stes-
ferte unaturlige Krige med Iverige, auri, at Norge, fra
forn til først skule bære Tabet, icallens ved Oprøst-
se af sine Sønner og Afbrøndelse af sine Bønder, men end Sog-
tilføit, at afstæu af sit Land, med den endelige afsluttede
betidlige Døle. Jænsom usygt, hele Thronryggen Aft, og
for stes Bønder, Herjedalen og Jernland, bare vor

Lundede

Sees Hr. Gustav Storm i Hr. Peder Claussens samlede
Kriester 2. Heft S. 136, efter denne Forfatter ynder
hvoreledes Bønderne i Norge har sig udvædt at tilke deres
Hjælp med Nøves og Birketroer. De tror jeg er mindre
vokselig ved at forklare det sammesteds forekommende Ord,
"Karrunde". Hver tror sigledes, at Ordet "Karrunde" kommer
af at skære, at tilhugge noget fæu at det dannes en heul ret
Vinkel, fæu som ved Rjövning af Bord, v. p. v. i; men et lille
Rjövningord "Karrunde", har Hr. Peder Claussen her en anden
Betydning. Tror jeg at man vil fæu sig for, naar man
jor sig fortrolig med den Berøndt som den fændmørke Bønde
og derved har fæu det Arbeide, at legge Nøves som Søj fæu Hjælp.
Hver mæu sigledes, som sagt, legger Nøves fæu Hjælp som
en Tag, Rædder man det "at skære", og den lykkelig som flere vore
Hver ~~at~~ herunder legte Nøves, med lidt Fremskud af hvor
enkelte Nøves, Rædder "Karrunde", og at vende hvor enkelte Nøves
Hverunder, fæu ligger, og Nøvens bedste og solideste Kunt
lidt kommer i Berøndt med Trojoler (Søjler) Rædder at
"Karrunde Nøves". Hver fortæller, at igennem Dage ved at
legge Nøvestag fæu Hjælp, lod man Kænen flykkelig fæu Nøves,
eyt; vore fæu lyk, at er iskjænt "Olballe" Rindes steu fæu
"Kænen" mellem hvor fæu at Kænemønden (Doktor) vore
Olb af Bolle.

I Liden fra Calmar unionen, (1397) til end over R.
rationale Liden (1534) er den norske Historie saa alder
led indhæftet i Sverige og Norge, at det er gælt umuligt
at finde sig frem ved at opklare Begivenheder, hvor un-
man skid og her, findes spidte etalidneger, og dette skigt
hovedsagelig den forfordelige standsløshed hos Folket i
Land, som Frugeten af den unaturlige Forning med Danmark
Det er Ræn ved enkelte Lideligheder, og paa Stedet, hvor
meest minst Rænde venter det, at man finder et og andet
Glimt, der spæder et smukt Lys over historiske Begiven-
heder, foregaaende i vor Land, i hinst Tidrum, som man
bude Rønder af Nær.

Sædeles Rønder man lidt til Forsigt, som den finske
fjeldske Almue under Ledelse af en Armand Sigurdson, og
i Henfald at oplyste det danske Rige, under Erik af Sver-
merens Regering; men da vor egen Kilder er stærkt, og
ved det mindste om bemeldte Armand Sigurdson endelig, og
vi ly her til en samtidig nordtysk Kronist, for at paa
at bemeldte Armand Sigurdson blev af de danske Rønder
Lagen tilfuge, og levede brodt.

Den Indbydelse for Bergens Kongeråd for den 15. 21, i
heller det Tug. 24. som Ledelse: 1. Skilling Træls Skille-
fild, som her Rødt Væ for, som de Breve blev befyldt o-
med, som Lygmonde og gave paa den Dorn, de fuge

Healvort Taged, som fløgen blev." Lige paa Dag 2. 8, ned.
Der det: "4 1/2 Mark (sildgæver) for Christen Gude, som kom
til Nordland, og blev han hængt, det Healvort Taged blev fløgen
Nordland." Af disse Notiser ser man en Rødt og godt, at
af Solideas næggesløst Taged Hr. Healvort, et uimærket
Rid skole for den danske Kjølsk i Norge, her paa et
en forjættede Løn, uden et samtidens Kronister her en Dag.
her om, paa det som fortolles i hant Regenskab.
som Exempel paa Solideas Tilstand i Bergen paa
den overfor et angivne Tid (1521) Rea tjaa: et en Mand gav i Biv-
1. Siloste og 3 Loster Køl, fordi han havde en Tige med
Rumpen af sin Hest, og lod dem løbe med sig 1/2 Skil, en
fter han var fra Bergen.

Et Tør Ord om Vandsejgisme i Forliden, i Norden
Lindmøre.

fulge Kongelig Ordre af 31 October 1685, blev det paa
laug Amtmanden i Romodals Amt Hr. Johannes Lil-
leenskjold, Tornsveinet over Lindmøre Hr. Jacob Ab-
thies for Ebbelyst med flere, i Forening med 8de Leugast
ermon fra nordre Lindmøre, at anstille Vandsjæls,
my det i nordre Lindmøre var nage Vandsejge i Brug,
om enten ulovlige være opførte, eller som beagttedes og
21) havde betalt til Kongen hved her, og en færdan Taug
Kjømmes efter Løve, og her om hedder det, idet bemeldte
ledommers for indsendte Dokumenter:
det paa en Grund (Grund) Forten (Porten) som eris

af Troest Hjemmen i Buxind, steus en Sægt
hidialt her vort brigt. Vi gængsk flittig i Sægt
om bemeldte Porten i Sægt paa stædet, den 16. Mai 16
og befandt det, at denne Sægt her vort brigt af dem og de
Forfodre i over 40 Aar, dog at de ingen Pæst dertil have
af Hæns og Højstedt Høng. Der befandt ved Sægt
gænde 9 Tylfter Tømmes og ved Sægt 3 Tylfter, der iblandt
Tylfter Sægttømmes, det øvrige som er af Længskog, ere hængt
i Proprietors, Herrens og Trostebols Jords Skog, hvilket
fjæres eibilligt og skadeligt, hvorfor de skjødt er tilladt
og som vi nu befinder, at disse Sægt i en ingen Pæst
dertil, men i hængte og hængte er skadelig, for den meget
lovlige Skoghængt, som der under foregaa. Thi er den
herud efter Loven affugt, at inden 14 Dage at lade den
nedkaste, inden Straf og Tiltale. —

Den Høningdals Grund (Gaard) her Hr. Ole Læssø
skiseth / Lønmand) som Eier og Bruger af bemeldte
Høningdals Løbholts steus en ringe Skovhæng, hvilket
er nu Tid her vort brigt af Odelsierne. Dertil
kan vel findes noget ringe Tjenlige Sægttømmes, foruden
Længskog som med Tiden kan tilvæge, og kan skjødt
fæevind til Fornødskehed's Behov, men store Vind
flomme et, dog er af liden Indport, vil der den

Denne Sægers Bestaende blive at den Stund Ole Laurson
sig med Sægers Bælg under Loven og Kongel. Mages tætt
forordninger tilladest. -

Dyrkorns Sælg, som eied af Knud Dyrkorn Ole
Knudsen eied, Ole Laurson Skot og Jens Rasmussen
Værg. Bemeldte Sælg stear paa Gorskægers Kirkes
grænd, og er ingen Tømmerskug til, men Rind ringe som
derpaa Rind skides. Her hedsføres Værgjær (Tørrer) deraf
skjellige Skug finder ikke nogen Stokromst at have paa
Sægen, id her vorit noget indgiat til Kongel. Mages tætt
i Skot eller Tænde. Eller synes vi den vel nødvendig
for Almuen, til Ligristet ved Rind behöves, og der for
blive bestaende. - Forstauende fra gammel Tid noget som
mer, som hedsføres fra hærde Björke, 2 u 3 Mile Vei der
fra, og ikke til Hindis for Bygningstømmer. -

Solnæs Sælg, som bruges af Ole Ole Laurson og Ole
Ole Laurson tilfammen paa Gorskægers Grænd, er en Sælg stauende,
hvilken har vorit brægt af dem og deres Torfodre i over 80
Aar, dog finder id tydelige Sælg tømmer eied i Solnæs Skug
men med Tænde Rind tilværd. Eller er alle om liggende Skug
Tørrer, Kirkes og Tørrerholts Jord Skug, som her
fra findes til Sægen. Beviser og, at ingen Stokromst
fra gammel Tid, der til at have haft, eller deraf at have
givet Kongel. Mages tætt $\frac{1}{2}$ ringeste Rind, eller Tænde

eller Skat. Huvorf, til den om liggende Skog
Conseruation, som bestaar af unge Vestskog, nu tilforn
Solnors Saag inden 8de Dage af afbrødes, som som den
er den om liggende Langskog til stor Ruin og stor orulpi-
Tendfjords Saag, som Ole Persson og Knud Nielsen til
faller bruges og ene Besiddere og Brugere paa Magistret H.
meens Leiloh hvor paa er og en riige Hornsaag som er paa
gammel Tid brugt, men er nu paa samme Leiloh findes
genstrange Sommer Skog, Skjones og paa denne Saag inden
videre nogle Tærnstokker af en og anden til deres faare Tor-
nødenheder og nødvendige Behov, som der ingen paa af Troppes
Lors, Hirkens eller Trostholts Skog, hvor Saagen vorit
brugt til Kongel Magistrets Tjeneste, medens at Skog der nu
af finde og bekomme, og da findes herefter fauldes af forhold
Der, at den kan blive bestaende. —

Rumsludr Saag, er af Værnigt afbrudt, som at den i
laang Tid er blev brugt eller benyttet til Sommer Skog
sel, da nu den om liggende Skog er ud huggen og ødes og at
Saagen er i Torfals, og er der mindre Von til, at den vil blive
gjennopbygget.
Gælleuass (nu Birkevass paa Nulven) d 31 October 1688.

Andreas Hansson Miller
Taged over Sundmire

De efter min Opfatning nødvendige Anmærkelser om første
Udgavens lille Afhandling om Vandsængerne, ere med alle de mine
nødvendige forrige Samling af Folkespro, sendt hied og her imene historis-
ke Optegnelser, hvorfor jeg ikke her vil gjentage samme.

Fortælling:

I Soljeton til Aalefjends Blev for Aar 1875, her
her jeg sagt: Nils Knudsen Tandsfjord, men have vort
en gammel Mand, da han Aar 1716 overlod Bræget til
sin Son Knud Nilsen. Derom var først gift Aar 1728,
med Berthe R. Storseth o. s. v. Denne Reduktion for-
sendes derved: Nils Knudsen men ikke have vort nu-
gammel Mand, da han Aar 1683 overlod Bræget i Gaarden
Tandsfjord til sin Son Knud Nilsen, der var først Aar 1652,
og gift Aar 1688, og døde Aar 1733, 81 Aar gammel. Han for-
ste Hustru hedde Berthe Rasmussen Storseth, og 2^{de}
Gang blev hun gift med Eli Oldatter.

Han her tidligere troet, at det første Spor til
Symphiet for den lutherske Lov (Reformationen) i
Norge, indholder i Brevet, udsendt af Papeprosten til
Herro og Troest over Landmøen Her: Nils Hagenen, til
Erkebiskop Hr. Ole Engelborten i Skraudhjem, d. 10 Januar
Aar 1529, hvor der fortelles, at Frii Ingerd Oldatters
Folk blev giste, liggende og fjerne til og fra Borden, lige
som Vinsentius Lunge gift i Bergen, imod gammel
Kil og Rodum, og udsendte sig midt, at Salmen

er i' givna og overfutte efter sande og gudsrygtige Bøger, og
men nylig er jeg bleven opmærksom paa, at med Højsyn til
den norske Stats findes en tidligere offentlig Foranstaltning
til den lutheriske Løns Indtægt paa Forøerne, der der uer
norsk Lund. den 13de April, Nysturaadag, tilskrev Kong Fredrik
den fjerde en Høi Armand, for Kancelli i Bergen, men der i'd
Biskop til Forøerne, at han efter Almueens Kløning og
gjøring, som der paa Landet (Forøerne) var, paa det Guds Ord
og det hellige Evangelium maa der ydermere jage Frem-
gang og kjorlige predike og lere i alle Kirker paa Landet,
(Forøerne), og paa hvilket her sigtes til den lutheriske Løn.

Bemeldt Armand Olufsen, som saaledes blev i'dvalgt til
Biskop paa Forøerne, gav til Klønen for Biskopkøben
1000 Forøiske Gylden, hvilket ogsaa beris, at der som
merke Tare gik Glep af en saadan tilvort Forøerne;
thi i Rathsforsamlingens Dage maatte Biskopperne løse deres
Tallium af Tønnen i Rom.

I Kong Fredrik d. 1de norske Brev, samt Lukas
Overs Forøernes Beskrivelse Dag 291.

Ston Dyllens 3 Mæi 1830.

Peder Dyllens

Hvor langt ned i Siden vor Dommerstand vor hildt
i Overtro og i Leghed med den i'folde Almue troede

peere Hærens og Troldom, peere min Hjemmelfor, peere min
tøjjenneblader Domsæterne fra Pletter af fjørige stærken
engrode. Han star 1794, her min en Hæserprofer, der var for
til Behandling paa Hofvæds Thingste, og hvor en gammel Sko-
ne paa 70 Aar var angivet for at være enslags Troldom kaldet
"Marne", og hvis Virkning var, at paaførte denne Sjæle, om,
"Marne", paa Mennesket og Aand, da min ifølge Ords-
"bruen antog, at dette indbildte Væsen "Marne", ved Folk
om Natter i Døme. Redfaldes blev, ifølge Troldmændene,
at hin gamle Skone selv tilstod for Pletter, at hendes hie
Kæmpe bestod i nogle gamle Dornmelaxer som hvar fremfyede
i Hønsigt at jage "Marne", og hvor til hin selv fædvel som
andre Folk fædvel "overtroisk" tillid til. Hun slap sig fra
denne Leg, med en skarp Rettesøttelse, af Overheden, at hun
ei oftere maatte jage "Marne".

End af de mange Stik som Hon Christiana Johansen beqvær
i sin Norske Hæverlegitima, er ogsaa, naar hun Aug 9° siger:
"Asceeniüs Seter født 1723 paa Nordmør, o: p: o: Dette er
ald mindre end rigtigt. Seter Asceeniüs var det samme etas født
paa Norges Troldmand i Bomsdale, hvor hans Fader Knud
Asceeniüs var Troldmand 1708 til 1723, da han forflyttedes til
stærke Troldmand paa Nordmør. Han forste Hustru var Clara
Marie Scheidrup, med hvem han havde foruden overaaste

Peter Assemani, og sine en anden Pater Johan, samt 3 Pater
nemlig: Barbara Marci, Kuren Luffe, og etnau Petrovis
Andreazery ues Hon. Beate Assemanis gift med Benette Marci
Riaz.

Tobaker, dens Raag og Vedredelse.

Amerika, dens oldgamle Verdensdelis forrige Opdagelse
skaffede Europa en Maenge seuvel nyttige foruigtige
Varer, og deriblandt Tobak, som med god Pater Marci
en uindvundne Vare. Denne blede for Landet og i Rommen
Volsom høiest skadelig Plante, seu Spanien etur 1492,
ved deres et Romst til den Kuben, i Vestindien, og Ind-
uenerne, i de Hoodingerne, og røge som Cigaretter i Munden.
Aar 1496, Hon. Roman Pater, der blev tilbage ved Colombus
eenden Heimreise fra Amerika, givet den første Efterretning
om Brengen af Tobak i Mexiko.

Det lod til, at Nikkel og røge Tobak der borte var meget
mel. Men endte, at Tobak først kom i Breng i Europa
Aar 1550, men jeg har set, at etur 1535 var den allerede almen-
delig bekjendt i Portugal. etur 1559 sendte en Johan Nicot
forde Pung Tobak fra Portugal til Paris, til Dronning
Christiane. Der af er i Navnet Nicotienne kommet.
Endnu ved etur 1570 kjendes ikke Tobaksrøge; men
men, i de i Holland, røgede den af Regelformige af Salme

blede sammenflettede Rør. Aar 1585 fæu Engellænderne for-
ste Geng Læpiber hos de Wilde i Virginia; og omtrondt Aar
1600 begynde Tobaksavlens i Ostindien.

Aar 1604 søgte Kong Jacob i England, ved skærpe Forordninger
at afskaffe Brægen af Tobak i sine Riger og Lande

Aar 1610 begynde man først at røge Tobak i Konstantinopel,
men for at gjøre dette Bræg letterligt, blev en Tjerk, som havde
røget Tobak, ført gjennem Sjæens Gulv med en Fide stækket
gjennem Nøsen. Aar 1615 begynde man først at avle Tobak

ved Ammerfort i Holland. Aar 1616 blev Røgtobak
først bekjendt i Norge. Aar 1620 bragtes den første To-
baksplante fra England til Frankrig. Aar 1619 uddrog
Kong Jacob i England alle Forbud mod Brægen af Tobak,
men tilingen Nytte. Aar 1624 fattede Pau Verbun den 3 die

i Bern, des sag Tobaksplante med i Kirken, forde, at nogle
havde begyndt at røge Tobak under Messen. Aar 1633 blev
des i Tæxland forbudt at bræge Tobak under Straf af miste
sin Nøse. Aar 1641, gaves der i Preng den første Forordning mod

Brægen af Tobak, hvorhen den var kommen fra Norge, hvor den
først, var kjendt allerede Aar 1616. Aar 1661 udstedtes
i Bergen den første Tobaksforordning mod Brægen af Tobak, og
som end storkere blev gjort Aar 1675, under Straf af stæue

i Galesstøkker nogle Tjerkedage, samt af betale en Relskkelig
Skattel. Aar 1674 sag Kongen af Frankrig Overbeholden med
Tobak til sig, og forpegede den bort. Aar 1690 fornyede

Seve Insektion den 12de Mars 1724 vover dem som sig Tobak
med i Kirken. Aar 1724 ophoode Seve Brandt den 13de, d. h.
förrige Seve Brandt, du han selv havde vundet sig til at
ye Tobak. Istedet deraf aar 1724, begjættede man allerfint at
evle Tobak i Tverig. Aar 1753 forpættede Kongen af Tverig
regul Tobakhandelen bort for 2, 500, 000 Rigsdaler. Kongen
af Spaniens Indsøgt for Tobak var samme Aar 7, 330, 933 Rigsd.
Aar 1769 indbrægte Tobakregul i Danmark 40, 000 Rigsd.
Aar 1770 havde den rommerske Enke Keiserinde i Tobak =
afgift 806, 000 Rigsd. Aar 1773 indgjorde Tobakregul for
byen Sibirien 446, 000 Rigsd. Aar 1780 fik Kongen
af Frankrig for Tobakhandelen 99 millioner Livrer i Indsøgt,
det var omkring 7, 250, 000 Rigsd. Altsaa indgjorde den
i Monarkens Indsøgt for Tobak, nemlig 18, 372, 933 Rigsd.

Som ovenfor er sagt, blev Tobak først bekjendt i Kongen
Aar 1616; og med lidenskabelig Høftighed indbrægte Brægen af
Tobak sig, blandt Befolkningen her i Landet, som at Stats-
stjæper samt det nødvendigt ved Lovgivningens Vi at stæppe paa dette
Onde, ved at forbyde dens Brüg. Ialedes forbød Kong Chri. 4^{de}
Aar den 4de Brægen af Tobak i de nord. Danske Statter ved
ordningen 29 Juli 1632, med tilingen Nytte, som at man efter 10
Aars Forløb mættede ophoode forbødet. Den samme Tid fandt
de men i Ruisland som Straf for Brægen af Tobak, Slag med
Knüt eller Tump for første Gangs Overtrædelse, og Livsforbød for

for 2° Gangs Quættedelt; men det skjulv ikke; the Folket
skuedes snart lyst til at prøve den giftige Plantes Egenskaber.
Der her ogsaa i vort Land, baade i Skrift og muntlig Form,
drag medvægtige Grunde, isor af Legerne, vorel pæntaet, at
Brugen af Tobak, desuor enten ved Røyning eller Skræuing, er
util egen Nytte for det organiske Liv, men tvortimod hæved skade-
lylig for Sindheiden, isor for nervøsestkeade Mennesker, ligeform deor
Brug for en stor Deel af den mindre formuende Befolkning, og
at Økonomisk Rind, da man saa den Vis saa let bliver Kvit for
Løst med Ired opprindende Præge. Der det ei vil lykkes vort Land
med saa kort Tid, at evle Tobak, her Exemplet ofte vist, og
Lægen Indførelsen af Tobak, og en alle under sturser vorel hindret, saa
her Folgerne heraf, for den Tobakbrugende Befolkning, vort hel sit-
telig. Dette viste sig isor i Krigsaarene 1801-1814, da den norske
København skat havde afsked med England, som ellers sporrade Tøken
af deaar saa us ogsaa Tobak ei blev indført. Vore Tobakbrugere
blev da nødt til at forsyne og hengte usakkelig Fingertor i Skat-
ten for Tobak, Væder som vorel vort Land, saasom Bitter-
i. Alner, Hæmle, Tøtters til Røyning, og gammelt Tøynvort
Løst smertmed Tøyn til Skræuing. Sidstnævnte Aar 1814, hvor
vder sig store Røsternud Brugen af Tobak, men isor Røsten
Løst Landssindene. Men fik Rind i Gensvar neden anført
Læner:
Trods Aesthetik og al hems lorde Løst,

- " I Verden Intet Kun lignes med Tobak.
- " Og hvort et Menneske, en Fjend eller Fjend,
- " Som lever uden den, forgeres ei at leve.
- " Den pinner ikke blodt, og roper vover Nop,
- " Men Dydens et. N. O., den lærer og at løse.
- " Den fatter Rik pæer os, og lærer Lærere,
- " Og holder fast pæer os, med Arlighedens Treude.
- " Men hider den omkring med største Høflighed,
- " Til Høire, Venstre, for og bag, op og ned.
- " Men nætter ei engang, som pæer med andre Ting,
- " Til Solen forlanger den, jommandman gæer omkring.
- " Med Duesen i sin Haand, pæer samme høflig vis,
- " Og siger: vor suget? befaler Dem en Treis.

Naget seer, herud etur 1839, saa man ikke optaget i et af-
 fentligt Blad, et etl vovord til den sprogeni Ungdom, ikke
 at rogne sig pæer den. Stjæper om, at ruge og skreee Tobak.
 Ogsaa denne etværfel pæer det lige pæer det som förris.
 Duotemid, saa man i et senere N^o af samme Blad, optaget
 folgende Linies:

- " Den Tobak Resistent, som næligen saa epiloni,
- " Tjynde om Tobaken pæer prout,
- " O, heede den Reim Riadt,
- " Hvor lidt det er med mig bevont,
- " Sæer jeg ei den pæer min Tilsænt,

En Skæde i Mænden ventt,
Eller en Tids til Nopsfontt,
Der havde haar ombrødt

I Byggeløse sine Tule endt.

Truds alle Advarsel mod den Uvane, at bruge Tobak, har dog
Uvnenes Mægt uifortvædet meeske spænt sin Hvildpunkt, og er
ifor bleven mørkhat derud, at den upugete Uvnen, Dronni, der
Raadit er bleven udskreue af Krola, meevore forsynit med Tobaks-
pæle, Tobak og Tjæstikker, jee endog under det travleste Arbeide

Nedsættelsen af disse Læner, erindnes godt fra sine Beredoms
Tage, for ombrødt. I'v etur siden, at en gammel Mand Peter Stege,
pleied i for omvæntene i Krola Uiv, naar han indfandt sig ved Skæde
Kirke, at han i Kirken fortæde, honds en liden Kridpæle stak
Den i Mænden og ragede den af, og da den Krid var i Kjønt sinu Stædt, blev
Mænden ofte af sine Omgangsfolke i'v led, i'v det at de ofte havde ham til
Bedsæ, hvor til Gamlingen spænde, i'v det han dog et dygtig Tule:
skæde Imuegættet, der er norri Skjøpeligked ditte." nemlig Nu-
nen at røge Tobak. Nu for Tiden viemod, usfær det rosten
for en Skæde, ved Sammenkomster, at En i'v har Tobakspæle i
Mænden; en ledinstabelig Tiedelst, der usfær er reinerende for det
i'v omvæntet Vobred

Sammenkomst:

Som tillag til hvad Seguel loyget i Mænden pæne Olf

Grænten i Hænsigt at legge for Dagen Nordmandenes Mis-
nøie med den unaturlige Forening med Danmark, Kun ufores,
hvad Hoi: Tides Klævsfor beretter isin Beskrælf over Konge
(rige Ledgæve) Pag 236. (hans samlede Skrifter.)

"Herimod hufuer de altid i forsam Tid vœel millom Danske og
" Norske en medsid Hæd og vœd Forligelsh, hvilket var indtil denne
Dag vdi Norske Folcks Hierte og Natuur, thi de vœd nu ledre lides
vdi fordrage Tjædske, Jucaste, Krotter og andre Nationer og
Landskabs Folk, som hid kommer i Landet at bo, end de Rinde
lide Danske, vi bespæderly hufuer de en hemmelig og medfødt
Hæd til Jæderne."

Den Tjelling

En Notis om Historikeren Jehard Schønning

De har læst pæe sit Dødsleie, kendt det,
at en iung Præst, der isin Tid havde vœet Schønninges
Discipel, trongte sig ind til ham, gjorde som vœen-
ger og Belærdelsh, og yttredz Tvivl om hans rejtige
Religjøs. Begreb. De har vist gæent, sagde Schøn-
ning: Den Sedent."

N. NICOLAYSEN

ELLEVTE HEFTE

(pl. XXII—XXVIII af 3die række og text dertil)

MEDFØLGER FORENINGENS AARSBERETNING FOR 1879

KRISTIANIA

CARL C. WERNER & CO'S BOGTRYKKERI

1880

